

Искусственный интеллект и новините – гледната точка на България

доц. д-р Жюстин Томс

65

Резюме: Статията изследва навлизането на изкуствения интелект (ИИ) в българското медийно пространство и неговото влияние върху процесите на създаване, разпространение и консумация на новини. В разработката се представят и анализират актуални данни от количествено онлайн проучване, проведено в периода декември 2025 – януари 2026 г. сред 172 респонденти (читатели) от цялата страна.

Изследването очертава нагласите на българската аудитория спрямо автоматизираното съдържание, нивата на доверие в новини, генерирани от ИИ, и способността на потребителите да разпознават алгоритмични интервенции в информационния поток. Авторът анализира резултатите в контекста на етичните предизвикателства, авторското право и езиковите специфики на българската медийна среда. Текстът подчертава критичната роля на медийната грамотност и необходимостта от прозрачност при внедряването на ИИ технологиите в съвременните редакции.

Ключови думи: *Изкуствен интелект (ИИ), онлайн новини, българска аудитория, емпирично проучване, дигитална журналистика, медийно доверие, алгоритмично съдържание, потребителско поведение, етика, медийна грамотност, дигитално–медийна грамотност, AI, AI in journalism*

Динамичното навлизане на технологиите, базирани на изкуствен интелект (ИИ), бележи една от най-значимите трансформации в медийната екосистема от появата на интернет насам. През последната година изкуственият интелект се превърна в неделима част от

нашето ежедневие — от интелигентни чатботове и преводачи до приложения, които пишат текстове, рисуват и дори генерират цели новинарски статии. Но доколко хората са готови да се доверят на машина, когато става дума за информация и журналистика?

Безапелационни са промените, които ИИ налага и в журналистиката, медийните практики във всички компоненти по веригата на търсене и генериране на новинарско и медийно съдържание. От локалните нюзруми до глобалните медийни конгломерати — промяната е повсеместна. Всичко това възбужда редица сериозни въпроси свързани и с етиката, но и с бъдещето на работните места и общественото доверие.

Доклад на Института „Ройтерс“¹ за изследване на журналистиката разкрива, че докато милиони потребители използват ИИ всеки ден в личния си живот, едва малцина се чувстват спокойни да консумират новини, създадени изцяло от алгоритми. В глобален мащаб дебатът за ИИ в журналистиката вече не е само технологичен, а дълбоко етичен и социален, поставяйки на изпитание традиционните концепции за авторство, редакционна отговорност и обективност.

Систематичният преглед на 127 глобални изследвания (обхващащи близо 2500 публикации) подчертава мащабната трансформация, при която 73% от медийните организации вече използват ИИ за автоматизирано писане, а 68% — за анализ на данни. Въпреки технологичния напредък, 42% от авторите в световен мащаб изразяват опасения относно загубата на нюанси и контекст в новините. Изследването дефинира и нови професионални изисквания, като появата на хибридната роля „журналист–програμισ“ (в 52% от случаите) и нуждата от специфична ИИ грамотност сред кадрите. Като водещи етични предизвикателства се очертават прозрачността на алгоритмите (82%) и отчетността при генерирането на съдържание (71%).²

В българския медиен контекст тези промени се случват на фона на специфични езикови бариери и сложна социално–политическа среда, в която доверието в новинарските източници е подложено на постоянен натиск. Разбирането на нагласите на българския

¹ Reuters Institute Digital News Report 2025 (https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2025-06/Digital_News-Report_2025.pdf 4.01.2026)

² Alem Febri Sonni et al., Digital Newsroom Transformation: A Systematic Review of the Impact of Artificial Intelligence on Journalistic Practices, News Narratives, and Ethical Challenges, Journal. Media 2024, 5, 1554–1570. <https://doi.org/10.3390/journalmedia5040097>

читател е от критично значение за медийните мениджъри и комуникационните експерти, тъй като успехът на всяка технологична иновация зависи пряко от нейното приемане от аудиторията. С тази цел съвместно с [TrafficNews.bg](https://www.trafficnews.bg) и журналиста Димитър Цонев, инициирахме проучване, което да провери как изкуственият интелект променя начина, по който се възприема и консумира новинарско съдържание у нас в епохата на ИИ.

Настоящата статия представя резултатите от емпирично онлайн проучване, проведено в периода декември 2025 – януари 2026 г. сред 172 респонденти от цялата страна. Данните разкриват изненадващо висока степен на технологична интеграция: 97.1% от участниците заявяват, че вече са използвали ИИ в своята практика или ежедневно. Този резултат е ключов, защото ни помага да разберем не просто дали хората познават технологията, а дали журналистиката на бъдещето ще успее да запази своето „човешко лице“ в очите на една вече технологично грамотна аудитория.

Хипотезата, която авторката поставя преди началото на изследването е, че масовата лична употреба на инструменти с изкуствен интелект сред българските потребители (достигаща 97.1%) не води до по-високо доверие в автоматизираното новинарско съдържание, а напротив – повишава скептицизма и изискванията за прозрачност при неговото използване от страна на медиите. Втората хипотеза е, че въпреки високата степен на технологична адаптивност, българските читатели възприемат новините, генерирани от ИИ на български език, като по-недостовърни в сравнение с тези на водещи чужди езици, поради специфичните езикови нюанси и по-честите грешки в локализираните модели.

Методология на изследването

Емпиричната база на настоящото изследване е изградена чрез количествено проучване, проведено под формата на структурирана онлайн анкета. Инструментариумът включва 26 въпроса, проектирани да обхванат широк спектър от аспекти на взаимодействието между изкуствения интелект и медийната екосистема – от потребителските навици и нивата на доверие до етичните притеснения и професионалните стандарти в журналистиката.

Основни параметри на проучването

Анкетирането е осъществено в рамките на два месеца – от декември 2025 г. до януари 2026 г., което позволява отчитане на актуалните обществени нагласи в период на интензивно технологично развитие.

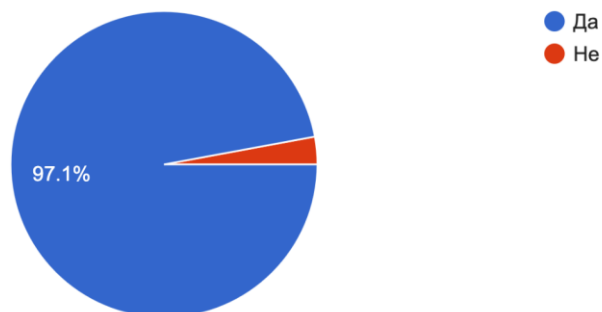
В проучването взеха участие 172 респонденти. Извадката предоставя представителен поглед върху нагласите на активните потребители на цифрово съдържание, като същевременно позволява детайлен статистически анализ на получените резултати.

Дизайнът на анкетата е структуриран така, че да премине от общото (техническа грамотност и честота на използване на ИИ) към частното (възприятие за достоверност на новини и очаквания към ролята на журналиста като медиатор).

Резултати от проучването

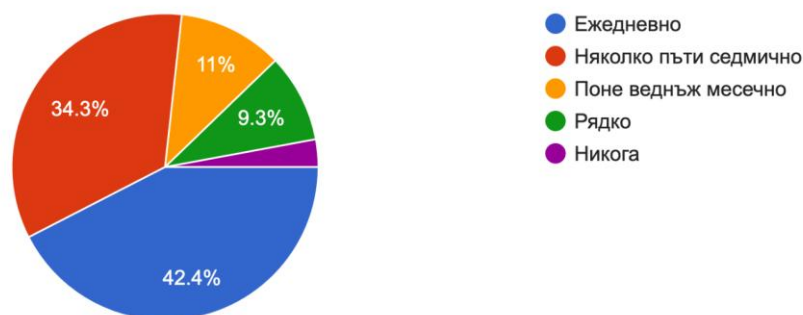
Използвали ли сте някога система за изкуствен интелект (като ChatGPT, Google Gemini, Copilot или подобно)?

172 responses

Колко често използвате такива инструменти?

172 responses

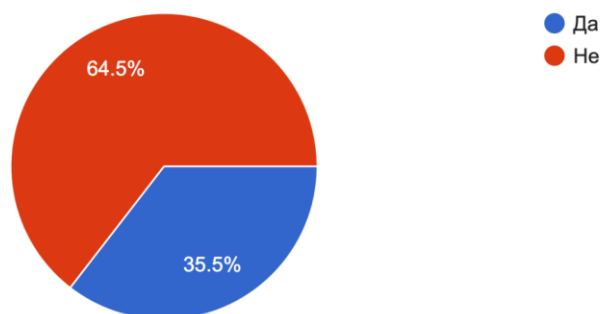

За какво най-често Ви помага ИИ? Отговорите са доста единодушни и убедителни: 75% използват за търсене на информация, 60.5% – за учене и/или работа, 39% за писане, 9.9% за разговори и 9.9% за забавление. Единични респонденти посочват, че го използват и за превод, за планиране на пътувания, помощ при пазаруване, изчисления, въпроси от ежедневието, експериментиране, генериране на картинки и други.

Анализът на тези данни по отношение на потребителските предпочитания ясно очертава ролята на изкуствения интелект като прагматичен инструмент, чието основно приложение е насочено към оптимизиране на ученето и трудовите процеси, а не към социално взаимодействие или развлечение. Доминиращата употреба на технологията за търсене на информация (75%) и за цели, свързани с образованието и професионалната дейност (60.5%), превръща ИИ в директен конкурент на традиционните търсачки и образователни ресурси, като същевременно подчертава неговата функция на мощен асистент в работна среда. Сравнително високият процент на респонденти, използващи инструментите за писане (39%), свидетелства за навлизането на генеративните модели в сферата на текстообработката, докато маргиналният дял на употребата за разговори и забавление (едва по 9.9%) показва, че аудиторията възприема технологията по-скоро функционално, отколкото емоционално. Единичните посочвания на специфични задачи като превод, планиране и изчисления допълват този профил, разкривайки потенциала на изкуствения интелект да се превърне в универсален личен асистент, който постепенно колонизира битови и експериментални ниши, макар в центъра на неговата експлоатация да остават високоефективните дейности, изискващи синтез и обработка на данни.

Използвали ли сте ИИ, за да ви обясни новина или да ви помогне да разберете по-сложна тема от актуалните събития?

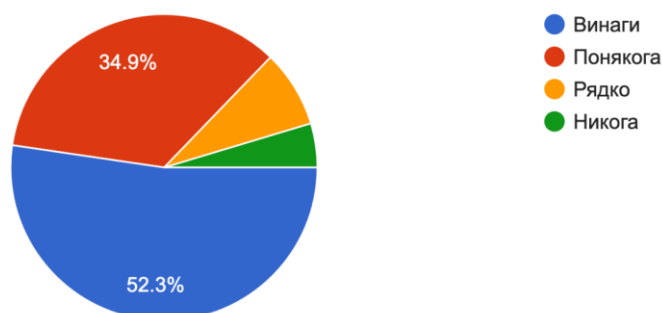
172 responses

70

Когато Изкуствен интелект ви показва източници на информация или линкове, проверявате ли ги?

172 responses

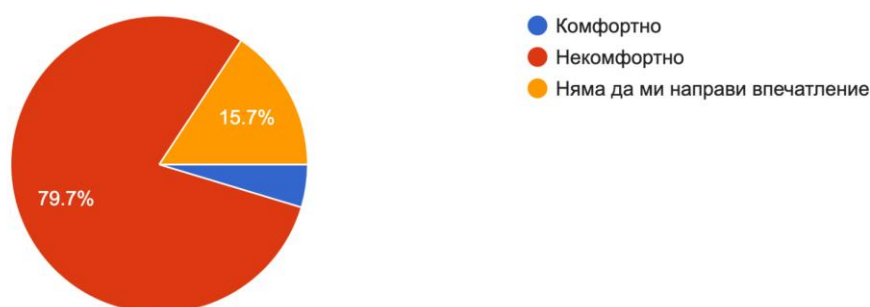
За кои теми бихте се доверили на ИИ? Отговорите: технологии – 68.6%, наука – 44.8%, култура – 31.4%, здраве – 16.9%, образование – 24.4%, политика – 11%.

Разпределението на доверието в изкуствения интелект според тематичния обхват на информацията разкрива ясно изразена йерархия, в която технологичната експертиза доминира за сметка на чувствителните социални и политически сфери. Респондентите проявяват най-високо доверие към ИИ при теми, свързани с технологии (68.6%) и наука (44.8%), което вероятно се дължи на възприятието за алгоритмите като обективни и способни да обработват огромни масиви от фактическа и суха материя. В остър контраст,

областите, изискващи висока степен на етична преценка, критичен анализ и хуманност, се ползват с минимално доверие, като политиката (11%) и здравеопазването (16.9%) се очертават като най-критичните зони на скептицизъм. Този резултат е показателен за дълбокото убеждение на аудиторията, че изкуственият интелект е ефективен при "твърдите" данни, но остава ненадежден източник за обществено-политически и жизненоважни въпроси, където субективността, контекстът и моралната отговорност са от първостепенно значение.

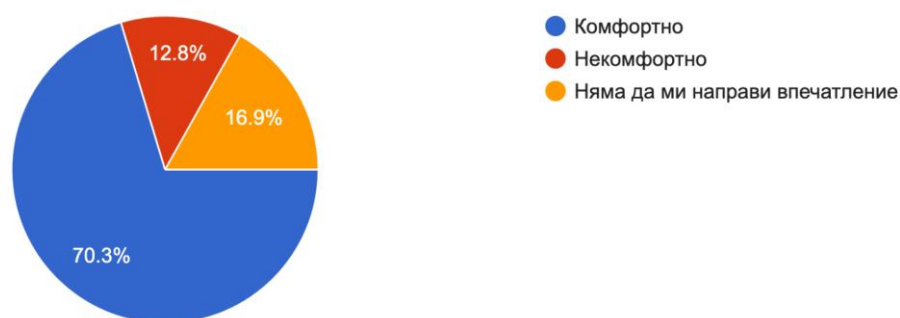
Как бихте се чувствали, ако прочетете новина, написана изцяло от изкуствен интелект?

172 responses

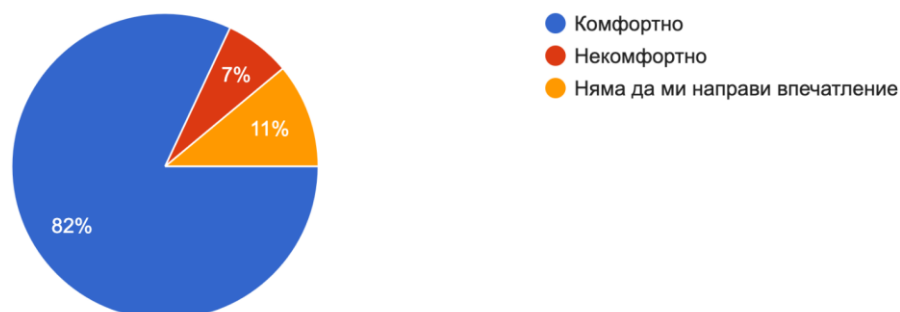
А ако новината е написана от изкуствен интелект, но редактирана и проверена от човек?

172 responses

Ако човекът води процеса, а изкуственият интелект само помага – например за факти, стил или превод?

172 responses

72

В кои журналистически дейности според вас е приемливо да се използва изкуствен интелект? Ето и отговорите: 16.3% – писане на новини, 66.9% – редактиране, 68.6% – превод, 73.3% – създаване на чернова, 25% – генериране на снимки.

Анализът на резултатите относно приложението на изкуствения интелект в журналистиката разкрива ясно изразена граница между техническата подкрепа и финалното творческо присъствие. Респондентите демонстрират най-високо ниво на толерантност към използването на технологията като помощен инструмент в подготвителните и техническите фази на редакционния процес, което се доказва от значителното одобрение за създаване на чернови (73.3%), превод (68.6%) и редактиране (66.9%). В рязък контраст с тези данни, делегирането на отговорност за финалното съдържание или визуалната автентичност се приема със скептицизъм, като едва една четвърт от анкетираните одобряват генерирането на изображения, а само 16.3% считат за приемливо ИИ да пише новини автономно. Тази диспропорция потвърждава, че аудиторията възприема изкуствения интелект единствено като "дигитален сътрудник", който оптимизира ефективността зад кулисите, но настоява за стриктен човешки контрол върху фактологията и оригиналността на публично поднесената информация.

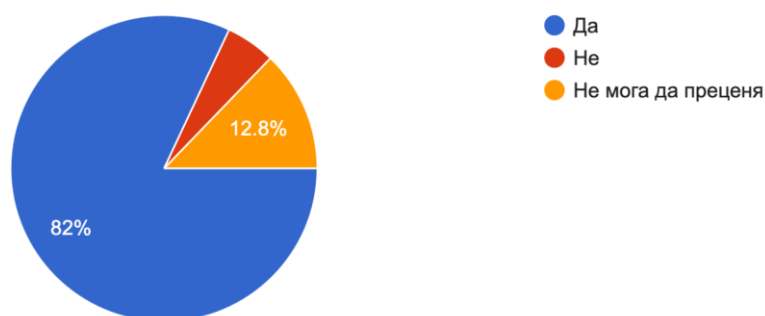
Смятате ли, че журналистите днес реално проверяват какво предлага изкуственият интелект, преди да го публикуват?

172 responses

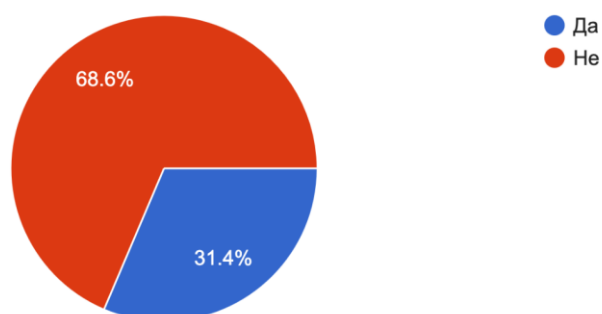
Трябва ли новини, създадени с помощта на изкуствен интелект, задължително да бъдат обозначавани като такива?

172 responses

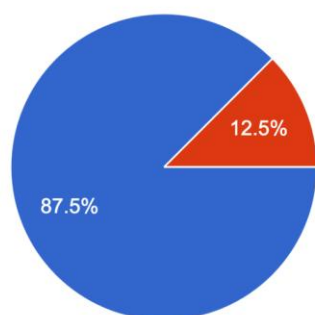
Смятате ли, че медиите ще използват изкуствен интелект отговорно и в полза на читателите?

172 responses

Ако трябва да избирате – коя новина бихте предпочели?

168 responses

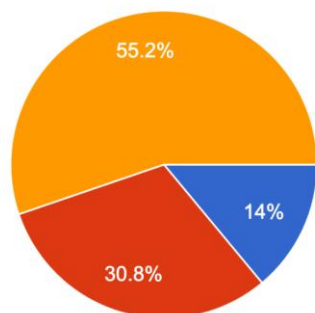

- Написана от човек с помощта на изкуствен интелект
- Създадена от изкуствен интелект под човешки надзор

74

Според вас изкуственият интелект ще направи новините:

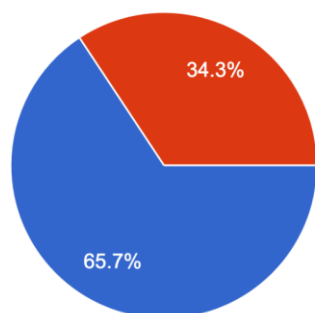
172 responses

- По-надеждни
- Няма да ги промени
- По-ненадеждни

Кое според Вас е по-големият риск: Изкуственият да обърка фактите или да направи новините твърде безлични?

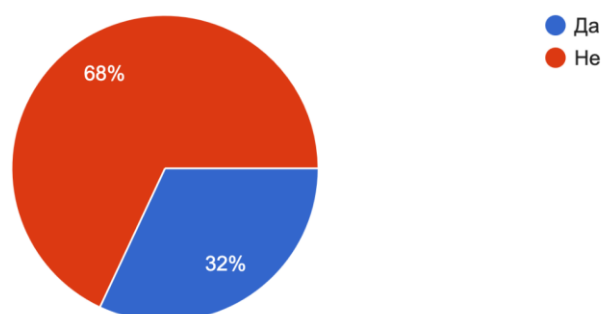
172 responses

- Объркване на фактите
- Обезличаване

Забелязвали ли сте вече етикети, че дадена статия е създадена с помощта на изкуствен интелект?

172 responses

75

Подробен анализ на ключовите находки

1. Масово навлизане на технологията

97.1% от респондентите вече са използвали инструменти за изкуствен интелект (ИИ). Този резултат показва, че ИИ вече (към края на 2025 година) не е експериментална ниша, а универсален инструмент. В контекста на медиите това означава, че етапът на "запознаване" е приключил и сме навлезли във фазата на пълна интеграция. Почти пълното насищане (близо до 100%) подсказва, че отхвърлянето на ИИ в журналистиката вече е практически невъзможно.

2. Съпротива срещу пълната автоматизация

79.7% се чувстват некомфортно при новинарско съдържание, генерирано изцяло от ИИ. Публиката запазва нуждата си от "човешки филтър". Новините не са просто сурови данни; те изискват етика, контекст и носене на отговорност – качества, които алгоритмите не притежават. Високият процент на дискомфорт е ясен сигнал към медийните организации, че пълната замяна на журналисти с ботове води до ерозия на аудиторията.

3. Моделът „Hybrid Intelligence“ (Хибриден интелект)

82% изпитват комфорт, когато човекът води процеса, а ИИ е само помощник.

Това е ключовата "златна среда". Респондентите не са против технологията, а срещу липсата на надзор. Концепцията за Human-in-the-loop (HITL) се очертава като

единствената устойчива стратегия за медиите. ИИ се възприема положително като инструмент за продуктивност (транскрипция, обработка на данни), но не и като краен редактор.

4. Криза на доверието в алгоритмичните обобщения

72.7% не се доверяват на AI Overview в Google.

Резултатът отразява проблема с т.нар. "халюцинации" на големите езикови модели. Потребителите са скептични към способността на ИИ да синтезира сложна информация, без да изкриви фактите. За журналистиката това е възможност – традиционните източници и препратките към реални автори стават по-ценни от всякога на фона на несигурните алгоритмични резюмета.

5. Скептицизъм към журналистическата етика

53.5% смятат, че журналистите не проверяват достатъчно съдържанието, създадено от ИИ.

Това е най-тревожната находка за журналистическата гилдия и медийния свят. Тя показва, че над половината от аудиторията подозира медиите в редакторска мързеливост. Дори журналистът да е вложил усилия, общественото възприятие е, че контролът е занижен. Това налага нуждата от нови стандарти за прозрачност (напр. задължително етикетиране на материали, при които е ползван ИИ).

Данните разкриват фундаментално разминаване между технологичния оптимизъм, свързан пряко с високото потребление и етичния скептицизъм, изразяващ се в ниското доверие. Основното предизвикателство пред съвременната журналистика не е самото внедряване на ИИ, а изграждането на прозрачни протоколи за проверка (fact-checking), които да успокоят аудиторията, че крайният арбитър на истината остава човекът.

В заключение, настоящото изследване очертава една трансформираща се медийна среда, в която изкуственият интелект вече не е бъдеща прогноза, а неизменна реалност, изискваща нов тип социален договор между медиите и тяхната аудитория. Данните недвусмислено показват, че докато потребителите припознават технологичната ефективност на ИИ в помощните и технически дейности, те остават твърдо ангажирани с фигурата на журналиста като морален арбитър и гарант за фактологична прецизност. В

този контекст, успехът на дигиталната трансформация в журналистиката ще зависи не толкова от мащаба на внедрените алгоритми, колкото от способността на редакциите да наложат радикална прозрачност и етични стандарти. Крайният извод е, че в ерата на генерираното съдържание медийната грамотност на публиката и професионалният човешки контрол се превръщат в единствената надеждна бариера срещу дезинформацията и ерозията на общественото доверие.